

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„Koroški Slovenec“,
Lidová knihtiskárna,
Wien V., Margaretenplatz 7.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Anton Machát, Wien V.,
Margaretenplatz 7.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.
Stane celoletno: K 100.—
polletno: K 50.—
četrtletno: K 25.—
Za Jugoslavijo
celoletno: 15 Din.
polletno: 8 „
četrtletno: 4 „

Leto I.

Dunaj, 10. avgusta 1921.

Št. 21.

Izvanredni občni zbor „političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“.

Kakor smo že v zadnji številki na kratko poročali, se je vršil dne 28. julija t. l. izvanredni občni zbor našega „pol. in gosp. društva“ ob nepričakovano dobri udeležbi iz vseh krajev slovenske Koroške.

Da pa tudi drugi naši člani, ki na obnem zboru niso bili navzoči, izvedo nekoliko o delovanju naše politične organizacije in njenih smernicah, ki smo jih začetli za bližnjo bodočnost, podajemo v naslednjem

tajnikovo poročilo:

S pridobitvijo slovenskih poslancev, kar moremo smatrati kot uspeh samostojnega nastopa naše politične organizacije, se je pojavila potreba, da pridemo do pravilno izvoljenega in vsestransko priznanega strankinega vodstva, ki bo opravičeno sklepati in nastopati v vseh političnih in politično-gospodarskih zadevah ter soglasno z zaupniki stranke dajati in določati smeri za naše bodoče delovanje. To politično vodstvo bo osredotočeno slej ko prej v okvirju „političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“, ki se bo uoralo prilagoditi v vsem novim razmeram in temu razmerju primerno spremeniti tudi društvena pravila. Prepričani smo bili, da je vselej lažje reformirati staro, kot ustanovljati novo, zato smo ohranili našo staro politično organizacijo in nismo ustanovili nove. Ker bodo naloge, ki čakajo odbor tega društva vsestranske in odgovorne, je dosedanje začasni odbor smatral za potrebno, da skliče izvanredni občni zbor, na katerem se naj izvoli vodstvo, ali potrdi sedanje, ki bo vodilo društvene ozir. strankine posle do prihodnjega rednega občnega

zboru. Da se pa današnji izvanredni občni zbor ni sklical potem lista, so na tem krive izvanredne razmere, ki nam še vedno ne dovoljujejo, da bi smeli se posluževati neovirano naših državljskih pravic. Upamo pa, da se bo tudi v tem oziru obrnilo na bolje in da bomo priredili prihodnji letni občni zbor že kot stranka, ki se bo morala vsestransko upoštevati.

Namen mojega poročila je v prvi vrsti ta, da podam društvenim članom kratek pregled o delovanju „pol. in gosp. društva“ od plebiscita do danes. To poročilo nikakor ne bo popolno, ker nikakor ni mogoče navesti vseh podrobnosti, pač pa bo vsebovalo zaporedne navedbe ukrepov in začetnih ciljev, kojih udejstvovanje je rodilo uspehe, s katerimi smo lahko zadovoljni in ki nam bodo v spodbudo za nadaljnje stremljenje v prid in dobrobit slovenskega ljudstva na Koroškem.

Po izvršenem plebiscitu

smo stali koroški Slovenci sredi krute realnosti, ki ne pozna ne sanjavosti, ne usmiljenja, zapušeni od prijateljev, preganjani od neprijateljev. Tedaj smo se zavedali vse naše nesreče in v svojem neskončnem obupu smo se vprašali: In kaj sedaj? „Kam pelje na desno cesta, kam gre na levo pot?“ Ali se naj udamo in gremo z dvigujeni rokavi kot skesani grešniki k onim, ki so nas preganjali in izganjali, samo radi tega, ker smo bili poštene? Ali se naj brezpogojno podvržemo tistim, ki so skrujevali našo narodno čast in pokopljemo vse, kar nam je bilo drago in sveto? Ali naj zopet zberemo našo premagano slovensko ljudstvo, ki je ostalo ponižano in razžaljeno brez voditeljev, brez upa zmage? ... Take in enake misli so nas mučile in krvavelo nam je srce ob pogledu na to ubogo ljudstvo, ki je doprineslo tolikanj žrtev za svoje prepričanje. Ko so dosegla preganjanja svoj vrhunec in so padli strelji na č. g. dekana Limpla v Kapli, tedaj smo se zganili tudi mi in si stavili nalogo, zago-

toviti preganjanim osebno varnost in zaščito ter jim pripomoči do človečanskih in državljskih pravic. Dne 7. marca t. l. je bilo, ko se je zbralo skromno število društveni članov v Celovcu, ki so izvolivši nov odbor

uzpostavili društveno delovanje.

Bojazljivi poskusi so to bili, kajti, še je divjal po deželi „Heimatdienst“, kakor je v starodavnih časih ogrožal celovski zmaj okolico vrbskega jezera.

Ravno dan poprej so napadli in opsovali celovski „domovinci“ iz cerkve se vračajočega župnika Trunka, ki je moral iskati zavetja v neki bližnji hiši. Iz domače občine izgnan, preganjan v Celovcu, potem baš ni čuda, da je zapustil svojo domovino in odšel v Ameriko. Pod takimi razmerami je bilo v resnici zelo težavno sestaviti novi društveni odbor, ker so se mnogi celo bali prevzeti odborniška mesta „pol. in gosp. društva“. Na kako javno delovanje tedaj sploh še ni bilo misliti. Prvo stremjenje novega odbora je bilo, poskrbeti slovensko glasilo, kajti list je bil neobhodno potreben, da se obnove vezi med društvenim odborom in člani društva ter s tem omogoči društveno delovanje sploh. V Celovcu je začel že poprej izhajati slovensko nemško pisan, dvakrat na mesec izhajajoči list „Glas pravice“, na katerega pa društveni odbor ni imel upliva. Z dnem 23. marca je izšla na Dunaju prva številka s pomočjo dunajskih Čehov ustanovljenega slovenskega tednika

„Koroški Slovenec“,

ki zastopa nekako smeri in načela prvobornega koroških Slovencev Andreja Einspielerja. „Koroški Slovenec“, dasi še ni bil strankino glasilo, je dobro služil „pol. in gosp. društvu“, zlasti za časa volitev s tem, da je prinašal propagandno gradivo ter poučeval in spodbujal Slovence za našo stranko za kar gre uredništvu lista iskrena zahvala. Ker pa za

PODLISTEK

Z. M. Kudjej:

Trganje koruze.

Amerikanska slika.

(Iz českega prestavil M. R.)

Nekoč se mi je pripetilo, da so me železnični nastavljenec vrgli z vlaka na mali postaji v državi Louisiana. Obstal sem v zadregi pred leseno hišico, katere je nosila ponosno ime postaje južne ameriške železnice. Hišica je bila zapuščena in jaz nisem imel v žepu niti vinarja.

Kaj sedaj? Glad se je sumljivo javljal. Trenotek sem premišljeval, potem pa sem se odločil, da poskusim svojo srečo po farmah.

Odkorakal sem hitro po ravnini, ki se je, kakor se je zdelo, raztezala do neskončnosti. Prehodil sem tri ali štiri angleške milje, preden sem prišel do prve farme.

Ni bila velika in se je skrivala v morju koruznih stebel, obloženih s težkimi latami. Nisem dolgo razmišljal in stopil v dvorišče. Tu ni bilo nikogar. Potrkal sem tedaj na vrata stanovanjskega poslopja.

„Kdo je?“ se je oglasilo od znotraj?

„Popotnik,“ sem odgovoril na kratko.

Vstopil sem. Soba je bila polna ljudi. Farmar, njegova žena, približno 16letno dekle in dva dečka, nekoliko mlajša, brezdomno dvojčka. Razven njih je bil tu še starček z brazgotinastim obrazom in približno 30letni zamorec, očitno sluga.

Večerjali so in tako so me pozvali k jedi. Ni mi bilo treba tega dvakrat ponujati. Medtem ko sem jedel, me je farmar izpraševal, kako sem došel k njim.

„Kako bi naj došel? Peš. Na postaji so me izgnali iz vlaka.“

Farmar se je zasmel.

„Vendar so to le dobri fantje. Vedo, da je pomanjkanje delovnih sil za korožo, letos posebno veliko. Jaz sam sem že iskal pomočnika ali prej najdeš las na dlani, kakor človeka, kateri bi hotel delati. No torej delo dobiš pri meni. Trgati korožo je ponolnoma zdravo. Bolj zdravo, kakor če bi te predal orožniku kot postopača. Tedaj bi moral gotovo delati dva, tri mesece tlak v našem malem okrajnem mestu. Tega bi ti ne želel, če tudi sem vrl državljan in dober okrajni rodoljub. Sicer pa ti dam za vsak mernik tri in pol centa in pri nas boš kakor doma. Torej, kaj praviš k temu?“

Ni preostalo nič družega, kakor privoliti temu milemu pozivu, kajti orožnik je malo privlačna oseba in prisilno delo na ulici prava muka.

Drugega dne sem dobil za delo nove modre hlače in orodje, za katerega ne vem domačega izraza. To je jako priprosta stvar. Kos železa, na eni strani nabrušeno in priostroeno na enem koncu opremljeno z usnjatim trakom, kateri se potegne na roko, da bi ne padlo iz roke. Lupiti korožne late iz korošinja se nauči človek v par minutah. Lat se namreč prime z levo roko in z koncem železa se raztrga njegov ovoj. Leva roka zbere korošinja vzadi, druga pograbi konec lata, ki moli ven in ga obrne s krepkim gibljajem navzgor. Poleg delavcev se giblje počasi voz, opremljen na eni strani z visoko leseno steno, da bi lati ne padali preko voza. Kakorhitro olupi delavec lat, ga vrže v voz. Če bi moral za vsakim latom gledati, bi ne služil niti krompirovih lupin.

Opeljali smo se rano na polje na dveh vozeh. Vozila sta oba dečka. Eden voz je polnil farmar z zamorcem, drugega pa jaz s farmarjevo hčerko. Pokazali so mi, kako se lupijo lati in jaz sem se vrgel z vnemo na delo.

Toda šlo je sramotno počasi, dasiravno sem delal kakor bik. Mabel, farmarjeva hčer,

današnje razmere ni priporočljivo in je tudi iz ekonomskih razlogov neumestno, da imamo dva politična lista, bi bilo želeli, da se doseže nekak sporazum z izdajateljem lista „Glas pravice“ morda na ta način, da bi se list presnovoval v gospodarski mesečnik, kakoršnega bo treba za naše zadruga in druge gospodarske organizacije.

Še predno so bile razpisane deželnozborske volitve, se nam je posrečilo otvoriti stalno

Drustveno tajništvo

za ker gre v prvi vrsti zahvala celovškemu zastopniku Mohorjeve družbe mons. Valentinu Podgoreu, ki je dal v ta namen pisarniške prostore Mohorjeve družbe na razpolago. Tajniško posle opravlja prav spretna g. Josip Zupane, ki je domačin in kot tak dobro pozna naše razmere. Na razpolago je vsak čas društvenim članom, ki dobivajo v društveni pisarni v Celovcu (Mohorjev dom I. nadstropje, levo) ustno ali pisмено potrebne informacije in navodila. Tam se tudi lahko oddaja gradivo za pritožbe, interpelacije itd.

Vedno in vedno se še opaža, da se postopa z našimi pristaši povsod v javnem življenju, tako pri uradih, kakor tudi pri sodiščih pristransko in da se smatra Slovence za državljane 2. ali celo 3. vrste. Ponekod se je začela izvajati proti Slovincem, katerim se ne more nič drugega očitati, kakor to, da so glasovali za Jugoslavijo in ostali zavedni Slovinci, ponovno prava gonja, z namenom, zaplesti jih v pravde ter moralno in gospodarsko uničiti. Temu je treba odpomoči. Društveni odbor se je posvetoval tudi o tem ter sklenil poskrbeti za take slučaje

Pravnega zastopnika,

zlasti, ker je bilo gosp. dr. Schanbachu za branieno izvrševati odvetniški poklic. To vprašanje spada med najnujnejše in ga pol. in gosp. društvo ne bo smelo izpustiti iz vidika, dokler ne bo ugodno rešeno.

Z razpisom deželno in državnozborskih volitev, postalo je aktualno vprašanje, kakšno stališče bo zavzela naša pol. organizacija napram tem volitvam. Četudi smo si bili v svesti, da je naša organizacija še nezadostna, zlasti izven bivše glasovalne cone, koder se od začetka svetovne vojne naprej sploh ničesar ni več delalo, se je tako odbor društva, kakor tudi shod zaupnikov izrekel zato, da nastopimo kot samostojna stranka pod imenom

„Koroška slovenska stranka“.

To se je tudi zgodilo, da si se je nas vabilo, četudi neoficijelno, da opustimo nameravano samostojno kandidatno listo, zato pa podpiramo pri volitvah nemško kršč. socialno stranko, ki je zahtevala samo naše glasove, ne da bi nam hotela sploh kaj nuditi. Kako dobro smo jo pogodili z našim samostojnim nastopom so pokazale volitve same, spoznali pa smo pri tej priliki tudi, kje je treba zastaviti z intenzivnejšim delom in česa nam še treba, da pridemo v prihodnje do še proučnejših rezultatov.

ka, se je neprestano smejala moji nerodnosti. Koruzni lati so leteli iz njenih rok tako hitro, kakor padajo streli iz samokresa. Za vsakim njenim štrtim latom je počil redno en strel od mene.

Delo se je zdelo lahko, toda že za eno uro sem čutil, da mi roke omahujejo. Obeh rok se je polotila velika utrujenost in prsti so mi zamirali. Desna roka je bila z usnjenim trakom zavarovana, zato pa je leva skusila mnogo. Ostra koruzna zrna so drla kožo in kmalu se je pokazalo na moji neizdelani roki živo meso, ki je strašno žgalo. Delal sem vedno bolj počasi.

Mabel je to opazila.

„Kaj pa se ti je zgodilo?“

Pokazal sem brez besed svojo oguljeno roko. Mabel je odšla k vozu, se pomenila z Jimijem, kateri je ravnal s konji in potem mi je vrnila veliko rokavico. Potegnili smo si jo na roko. Zares, sedaj je šlo bolje. „Mabel, vi ste angelj!“ sem rekel. „Če bi vam mogel poljubiti za vašo ljubeznjivost vašo snežnobelo ročico!“

„Za to si še prezelen, fanté!“ je rekla Mabel in vrgla olupljeni lat nekoliko nizko. Lat je zadel mojo vzvišeno šrambo razuma tako temeljito, da se mi je zaskrilo v oči. Na-

Kar se tiče požrtvovalnega sodelovanja naših zaupnih mož in okrožnih tajnikov, pripominjam, da so imeli le ti rešiti zelo važno in nič manj težavno nalogo, kajti zbirati in pridobivati prej razkropljene naše člane ni bila lahka stvar. Javna zborovanja so bila itak nemogoča, zato pa je ob času volitev malodane vsa agitacija slonela na zaupnih možeh, ki so skoraj brez izjeme z veliko vneto in požrtvovalnostjo sodelovali in s tem pripomogli stranki do doseženega uspeha. Vsem tem gre vse priznanje in iskrena zahvala. Tej pridruujemo prošnjo, da tudi v bodoče ne odrečejo svojega sodelovanja, marveč pomagajo naprej graditi in čimbolj spolniti našo strankino organizacijo, da nas bodo naše prihodnje volitve — ki bodo morda že v doglednem času — popolnoma — ipravljene.

Koroški Slovenci smo postali z izvršenim plebiscitom podaniki Nemške Avstrije. S tem mora računati tudi naše društvo in urediti svoje poslovanje tako da ne pride v nasprotje z zakoni in oblastmi avstrijske republike in to tembolj, ker smo lahko prepričani, da nam bodo pri vsaki priliki podtikavali „iredento“ in naše delovanje označevali ko protidrjavno. Povdarjam pa izrečno, da naša organizacija kljub simpatij do plemenskih rojakov nima povoda, niti ne čuti potrebe iskati pomoči izven državnih mej. marveč je začrtan naš program, ki je tudi program vseh narodnih manjšin v Avstriji — po

st. germainski mirovni pogodbli.

Manjšinsko pravo nam daje zadostne garancije, da si v njegovem okvirju zagotovimo kot nemškoavstrijski državljani svojo narodno individualnost s tem, da se poslužimo pravice, ki so bile priznane narodnim manjšinam. Seve je odvisno v prvi vrsti od nas samih, da pravice, za katere jamči

Zveza narodov

zahtevamo, oziroma s jih znamo priboriti. Tu pride zopet v poštev dobra organizacija. Posameznik ne more doseči ničesar, dočim se pride potem organizacije lahko do najboljših uspehov. —

Za obranitev naše narodne posebnosti in ravnopravnosti jamči torej, kakor sem že omenil „Zveza narodov“. S tem pa je tudi že pokazana pot, katero nam bo hoditi. Tudi naši rojaki Čehi na Dunaju, ki se nahajajo v istem položaju kot mi koroški Slovenci v Avstriji — da si imajo kot narodnostna manjšina svoje dobro razvito šolstvo in združništvo — so prišli do prepričanja, da je st. germainška pogodba osnovni in okvirni zakon, na katereva je treba opirati vso manjšinsko pravo. Baš zato so bili Čehi tisti, ki so sprožili misel skupnega nastopa vseh narodnih manjšin v Avstriji in ustanovitev

skupne manjšinske organizacije na Dunaju ki bo zastopala vse zadeve narodnih manjšin pri Zvezi narodov v Ženivi, kjer ima le-ta svoj sedež.

pravil sem, mislim, nekoliko čuden obraz, toda ko sem se znašel, sem rekel ljubeznivo:

„Od take roke, kot jo imate vi, bi se dal stekrat zaporedoma pobiti na zemljo. Tudi za enim očesom bi ne žaloval, če bi moralo biti. Kajti vi ste tako krasna...“

Novi, še težji lat je prekinil mojo zgovornost. Prijel sem se takoj za svoj nos, ki je pri napadu trpel največ.

„Kaj pa se vam je zopet dogodilo?“ je vprašala zlobno Mabel.

„Ah, nič. Samo zdelo se mi je, da začne deževati.“

Mabel se je zasmejala, toda obenem je postala popolnoma resna.

„Na ta način ne boste napravili mnogo,“ je rekla strogo. „Jaz pa nimam rada lenuhov.“

„Jaz tudi ne,“ sem odvrnil in sem se vrgel z vso silo na delo. Toda napredoval sem slabo. Pripeljali smo se pozno s koruznega polja domov in naš voz ni bil preveč prenapolnjen.

Farmer je pljunil odločno, o je to videl in rekel:

„Trgalo je sedem dečkov tri koruzne late pet dni in potem so se prišli pritožiti. To je dobro delo, toda prizadeli ste si mnogo truda. Cena koruze se bo radi tega bržkone na borzi dvignila.“

Gospodarski in šolski program.

Kar se tiče gospodarskih vprašanj, ki imajo za svoj cilj skrb za gospodarske koristi koroških Slovincem, je to delo osredotočeno začasno v okvirju „Združne zveze za Koroško“, ki bo v kratkem začela poslovati v Celovcu. Med najvažnejše gospodarske naloge spada brezdvomno ureditev in spolnitev našega združništva to je posojilničarstva, ki igra v narodnem gospodarstvu velepomembno ulogo, potrebne pa so tudi gospodarske zadruga, kojih naloga je posredovati nakup in prodajo kmetijskih potrebščin ozir. pridelkov ter stopiti v ta namen v zvezo z deželnimi in državnimi združnimi organizacijami. Agrarno vprašanje, servituti, vprašanje poslov, najemnikov, organizacija in gospodarski pouk kmetičke mladine so isto tako največjega pomena za naše kmetijstvo in ljudsko gospodarstvo v obče.

Šolstvo zastopa „Slov. šolsko društvo“, ki je povzelo vse potrebne korake, da doseže 6. 10. ritev zasebnih ljudskih šol v Št. Jakobu v Rožu in St. Rupertu pri Velikovecu, kakor tudi primerno preosnovo utrakovstvenih šol; doslej žal še brez uspeha.

S tem sem podal svoje poročilo o dosedanjem delovanju našega društva in začrtal cilje, katere smo si stavili. Upam, da bodo naši ukrepi in naš program zadobili vašega odobrenja in da boste vsepovsod in kjerkoli bo nanesla prilika in se izkazala potreba, podpirali društvo delovanje ter vsak po svojih močeh prispeval k zgradbi naše novooživljene politične in gospodarske organizacije. „Vse z ljudstvom in za ljudstvo.“

TEDENSKI PREGLED

Avstrija.

Sestanek predsednikov. Predsednik čehoslovaške republike Masaryk in naš zvezni predsednik Hainisch sta se sestala te dni na avstrijskem ozemlju. Ko se je namreč predsednik Masaryk vračal iz lalije, je vstopil predsednik Hainisch in ga spremljal nekaj časa. V njunim spremstvu bosta oba zunanjia ministra ter strokovnjaki. Namen tega sestanka je poglobitev in ojačenje gospodarskih in trgovskih odnosov med obema republikama. —

Punt kaznjencev. V veliki kaznilnici v Steinu pri Kremisu na Sp. Avstrijskem so se preteklo nedeljo spuntali kaznjenci in se skušali osvoboditi. Moralno se je poklicati vojaštvo, ki je bilo prešiljeno, rabiti orožje. Štirje kaznjenci so ustreljeni, nekaj jih je ranjenih, trem se je posrečilo zbežati.

Predaja zapadne Ogrske. Medzavezniška generalna komisija je določila, da mora Ogrska dokončati izpraznjenje zapadne Ogrske do 26. t. m. Svečana predaja se bo oršila dne

„Ko pa je na njega deželovalo,“ je rekla Mabel smehjaje in prihitela k očetu, ki si je rezal kos tobaka za žvekanje.

Farmer je konečno začel žvekati in podal tobak Mabeli.

Pero se zoperstavlja to napisati. Toda kaj je to vse vredno, resnica mora na dan. Mabel s je ravnatako rezala komad tobaka in si ga vtaknila toliko v usta, da se ji je pojavila na eni strani mala otekline. Potem je dala tudi meni. Ni preostalo nič drugega kakor storiti isto. Tobak me je žgal kakor kislina v lica, toda žvekal sem junaški in mislil pri tem na evropska dekleta.

Ko bi to videle Fej!

Drugi dan mi je šlo delo že bolje od rok. Za to me tudi Mabel, četudi sem ji rekel neskončno vrsto lepih neumnosti, niti enkrat ni počastila z latovo bombo. Škilil sem za njeno vitko postavo in okoli srca me je nekaj grelo. Toda vedno sem se spomnil na oni grozni tobak in v srečo me je zopet zažeblo. Ta dan je bil voz do vrha poln in stari Crater ni rekel niti besedice.

In notem je šlo vedno bolj in bolj in po enem tednu so mi že vsi pravili Sidney in stari Crater je pil z menoj dva večera žganje. To je pomenilo, da sem v resnici dober delavec.

(Nadaljevanje sledi.)

27. in 28. t. m. Potem bo zborovala komisija, čemur bo prisostvoval ogrski in avstrijski zastopnik. Vse kaže, da so Ogrji z izpraznjevanjem že začeli.

Ljudsko štetje v Avstriji se bo vršilo dne 30. novembra 1921, kakor poročajo listi. To štetje bo velikega pomena za narodne manjšine v državi, ker bo služilo za podlago pri določitvi pravic narodnim manjšinam v smislu s-germanske mirovne pogodbe. Jezikovna pripadnost se bo določila po tistem jeziku, katerega kedo najlažje govori in v katerem navadno misli; tako je baje napisano na že pripravljenih števnihi polah. Na ta način bomo prišli do zanesljivega števila vseh rojenih Slovencev, četudi so svojo pravo narodnost zatajili, ki pa bodo morali priznati, da govorijo lažje slovenski, mislijo pa sploh samo po slovenski. Odvisno bo seve mnogo od tega, pod kakimi okolščini se bo to ljudsko štetje izvršilo in kako bodo postopali „števni komisarji“. Staroavstrijske smo poznali!

Zopetna upeljavo pozdrava izven službe v zvezni vojski je bila odrejena od zveznega ministerstva za vojaštvo. Avstrijski vojniki bodo morali potemtakem zopet „salutirati“ svojim službenim predstojnikom tudi izven službe, kakor je bila to navada v c. k. Avstriji in je še drugod.

Novo poštne pristojbine so stopile s 1. avgustom. t. l. v veljavo. Poviški so zelo občutni in sicer stane: 1 dopisnica v tuzemstvu 2 K, 1 dopisnica v svet. pošt. prometu 6 K; 1 pismo do 20 g v tuz. 4 K, za vsakih nadaljnih 20 g več 1 K. Tiskovine: za vsakih 50 gramov 80 v., tiskovine za obsežno blago (sperrig) 1 K 60 v. Zavoji: za 1 kg 25 K, do 5 kg 50 K, do 10 kg 120 K, do 15 kg 180 K, do 20 kg 250 K.

Nekoliko številka iz državnega gospodarstva. Iz državnega proračuna, ki ga je predložil svoj čas finančni minister dr. Grimm narodni skupščini je bilo povzeto, da znašajo vsi državni izdatki l. 1921 84.796 milijonov kron, državni dohodki l. 1921 pa 38.816 milijonov kron, primanjklaj torej 45.980 milijonov kron tako, da pride na vsakega državljanca, neglede na spol in starost novih 7666 K dolgov. Vsi državni dolgovi znašajo do 15. junija t. l. 116% milijard kron. Vsak Avstrijec ima približno 29.966 kron deleža na državnem dolgu. To so vsekakor številke, s katerimi doslej nismo bili vajeni računati.

Jugoslavija.

Proti komunistom. Notranji minister je na osnovi novospregjetelega zakona o zaščiti države vsem državnim oblastim ukazal, vse uradnike, ki so bili v stikih s komunisti, odpustiti iz službe. Ker sta aretirana komunistična poslanca Trebinjak in Mirič ter nekateri drugi obdolženci priznala sokrivdo na zadnjih atentatih, je preiskovalni sodnik zahteval od političnih oblastí, da se mu vzroče tekom tedna vsi bivši komunistični poslanci.

Francija.

Zasedanje vrhovnega sveta. V Parizu se je sestal vrhovni svet k daljšemu in velevažnemu zasedanju, od katerega se pričakuje v prvi vrsti rešitev gornješleskega vprašanja, ki že tako dolgo vznemirja svet in je povzročilo skoro razpad antante. Nadalje je na programu tudi vprašanje bližnjega vzhoda in kreditna akcija v pomoč Avstriji.

Rusija.

Položaj na Ruskem. Položaj na Ruskem se je v zadnjem času še poslabšal, ker se je v onih pokrajinah, ki so pri zadete od lakote, pojavila še azijska kolera. Sovjetska vlada dovolí preseljevanje le v malem obsegu. Dosedaj se je preselilo 105.000 ljudi. V ostalem skuša vlada obrniti tok begencev proti Litvanski, Letski in Poljski. Iz gubernij Samara, Simbirsk in Saratov bo evakuirano 70.000 otrok, a dosedaj se je našel prostor v rodovitnejših krajih samo za 15.000 otrok. Nemčija je darovala rdečemu križu za pomoč Rusiji 50 milj. mark.

Iz Amerike pričakujejo 1 mil. pudov žita, katerim bodo sledili nadaljni 4 mil. Ker država dosedaj sploh ni imela nobenih dohodkov, je pomoč zelo otežkočena. Zeleznice, pošta, brzojav odslej ne bo več zastoj, razven tega se vpelejo zopet direktni davki.

DNEVNE VESTI IN DOPISI

Naši dijaki. Kje bodo v bodoče študirali: v Celovcu ali v Kranju in Mariboru? Če v zadnjih dveh mestih, kje imajo gotovost, da bodo na Koroškem dobili službo? Ali mislijo dobiti službo v Jugoslaviji? Na Kranjskem in Štajerskem imajo sami dovolj dijaškega naraščaja, mi koroški Slovenci pa bi bili sčasoma popolnoma brez inteligence. In kaj je narod brez inteligence? Kakor telo brez očesa. Ali bi ne bilo torej bolje, da se vrnejo in v Celovcu nadaljujejo svoje študije? Učni načrt je do zdaj skoro isti, torej jih bodo menda za gotovo sprejeli. Saj to je njih dolžnost, da jih sprejmejo, saj tudi koroški Slovenci plačujejo davke, s katerimi se vzdržujejo Celovski učni zavodi. Torej imajo naši sinovi pravico, da se vzgajajo v teh zavodih. Če pa je potrebno, na naj stopita avstrijska in jugoslovanska vlada v medsebojen dogovor. A to takoj, ker dijaki morajo čim prej vedeti, kje bodo študirali, da se ne bodo še 15. septembra vpraševali: Kam? Če v Celovcu ne bodo nalašč delali težav, ne bo nobenih ovir. Na svoji zemlji hočemo ostati. Čas hiti, odločiti se je treba takoj in se oglasiti v Celovcu. Merodajni krogi, zganite se!

Libuče pri Pliberku. Občinski volilni oblasti v naši občini se je dopadlo pri občinskih volitvah dne 24. aprila 38 glasovnic oddanih za Slovensko stranko za neveljavne spoznati. Nič ni pomagal protest naših zastopnikov. Proti takšni odločitvi je seveda naša stranka vložila priziv na višjo volilno oblast s trdnim prepričanjem, da bo višja volilna oblast ugodila naši pravični stvari. Volitve v deželni in državni zbor, so pokazale, da je bil naš protest povsem opravičen, ker so Slovenci celo presegli število svojih glasov proti občinskim volitvam všteti tudi onih naših 38 glasov. Toda stranka se je varala, kajti deželna volilna oblast prizivu ni ugodila in je tako naša stranka oškodovana za enega odbornika. Vemo, da proti temu ne moremo nič storiti, žalostno pa je, da se nas skuša na ta način uničevati. Seveda bi najrajši videli, da bi Slovenci nikjer ne imeli zastopnika, da bi nas tem lažje prej narodno uničili. Toda ta pobožna želja se jim ne bo tako kmalu izpolnila, ker mi nameravamo še dalje živeti in bomo ostali še znanjprej to, kar je bila mati narodu, in veri svoji zvesti! Za župana je bil izvoljen soc. demokrat Primošič. Glasovali so soc. demokrati in bauernbundlerjeji skupaj.

Šmarjeta nad Pliberkom. Lepo je bilo v Šmarjeti na žegnanje. Topiči so pokali, da se je zemlja tresla in godbe je bila. Naši fantje so se sami brez druge pomoči povzpeli do tega, da igrajo prav dobro. Prejetno je v Šmarjeti ker v Šmarjeti so zavedni Slovenci doma ni kjer so Slovenci, tam je veselo, ker Slovenec je rad vesel.

Kako dolgo še. Slovenec ki se vozi iz Celovca v Podjuno, recimo v Pliberk je vedno v nevarnosti, da se mu grede kaj ne pripeti. Čeravno si kupi vozi listek in ga plača v poštem avstrijskem denarju, je vendar izpostavljen vsemogočim neprilikam kot da bi bil nepovabljen gost v tuji hiši. Tako se je pripetilo majhni slovenski družbi, ki se je pred kratkim vozila iz Celovca proti Pliberku, katera pa si je predrznila — čujte in strmite — govoriti slovenski. To seveda ni nobena pregreha ni mislim, da bi se raditega ne bilo treba nikomur vznemirjati. Vendar en Tinčjan je bil, kateremu je kri zavrela ko je spoznal, da se vozijo tudi Slovenci po „cugu“. Mož je bil zelo glasnega mnenja, da se morajo vsi taki ljudje pri oknu vun zmetati, najboljše v Dravo. Ker pa bi moral za ta čin blagi Tinčjan precejšno moč zbrati, je dal duška svoji jezi na drug način. Povedal nam je zelo glasno, da smo čuši, svinje, izdajalci in še več tako lepih priimkov nam je dal, kot jih zna le surova duša koroškega nemškutarja. Preden je v Tinjah-Kamenu izstopil, je zapečatil svojo jezo z prav debelimi pljunki na nas. Da opljuval je poštene ljudi ki niso drugega zakrivili kakor to, da se

ne sramujejo jezika, katerega jih je učila mati kar bi moralo biti sveto vsakemu postnemu človeku. Mi se seveda radi takih stvari ne vznemirjamo kajti: Oče odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo. Toda obžalujemo le in obtožujemo tiste, ki so vzgojili tako strupene janičarje, ki nič tako ne sovražijo kot svoj lastni rod in svoj narod.

Vovbre. (S m r t.) Tukaj je umrl po kratki boleznii na griži na svojem gradu Trojer veleposestnik (baron) Ferdinand Helldorf v 50. letu svoje starosti. Rajni je bil edini rojen Nemec v naši občini. Bil je zmيرaj hud nasprotnik in zatiralec Slovenstva. Odpovedal je letos vsem Slovincem, ki stanujejo ali imajo v nagem njegovo posestvo, nadaljno najemščino, ter jih pustil po svojih oskrbnikih in gozdarjih neusmiljeno preganjati. Pregovor pravi: „Človek obrača, Bog pa obrne“. Ne pomaga nič, bolj boste nas preganjali bolj bomo trdni.

Vovbra. (Prihod novega župnika.) Dne 19. minulega meseca smo Vovbrjani dobili novega župnika č. g. Tojnko Kot. Prišli so iz Kort. Upamo, da jim bodeta obe fari St. Štefanska in Vovbrska dopadli ter se kmalu spoznata. Prav veseli nas pa, da je izpodletelo kanoniku Feiniku priti za župnika v Vovbre, ki je tak želel in stegal svoje prste po njih.

Marija na Zili. (Bernold in tovariši v čudni luči.) O bivšem nadučitelju Bernoldu, ki pri slovenskem prebivalstvu tukajšnjega okraja ni ravno na dobrem glasu in ki je bil dolga leta z znanim Gailerjem vsemogočen v naši občini, poročča „Arbeiterwille“ od 21. julija te-le zanimivosti: „Po informacijah od deželne finančne direkcije v Celovcu štev. 620-32 od 7. junija t. l. je dobila občina pod županom Ulbingom te-le državne prispevke: 6. X. 1920: 6045 K; 8. I. 1921: 9885 K; 22. I. 1921: 15.930 K. Tedanje občinsko predstojništvo (bili so to vsi pristaši „Bauernbunda“, pri zadnjih volitvah so zmagali socijalni demokratje, katerim so tudi Slovenci v znamenje protesta dali glasove) ni smatralo za „truda vredno“, vse te zneske vpisati v blagajniško knjigo. Všled menda dobljenih „informacij“, se je čutil še tedaj vsemogočni diktator v občini, nadučitelj Bernold upravičenega, denar kratkomalo zazdeliti: po 1209 K stavtarnika župan Ulbing in sluga Markowitz, 2418 K je ohranil, g. Bernold zase in le 1209 K se je milostljivo pustilo v kasi. Popolnoma protivostavno postopanje! Ta delitev se pri odbo-rovi seji dne 9. julija ni mogla utajiti! Zelo sumljivo se pa zdi nadaljne obnašanje teh požrtvovalnih občinskih očetov. Ko je župan Unterweger (sedanji socijaldemokratični) vprašal, ako je vse, kar je prišlo prispevkov, tudi vpisano, sta gospoda Ulbing in Bernold to potrdilo. Predstavlajte si pa sedaj njih presenčene obraze, ko je župan naznanil, da on ve še o drugem prispolu, ki ni vpisan! Pod uničujočo silo dokazov se je v zmedenosti in počasi pripoznalo, da je bil tudi ta denar na isti način spravljen iz sveča, kakor prvi, samo s to razliko, da tokrat občinska kasa nič ni več dobila. Usodo tretjega zneska si lahko mislimo: lepo tiho in molče v žep! Na ta način je bilo 30.651 K odvzetih občini in kratkomalo porabljenih za to, da se napolnijo žepi tistih, ki so ravno sedeli pri koritu.“ List vpraša potem: „Gospodje Ulbing in Bernold, iz katerih zazlogov ste se zatekli k laži, da je vse vpisano, kar je prišlo denarnih prispevkov? Zakaj ste novemu županu nasproti ostala dva zneska kratkomalo zamolčali? Zakaj ste vse to napravili kratkomalo pod „odejo“? Mi prepustimo ta slučaj državnemu pravdníštvu in deželnemu zboru.“ Da, tako izgleda gospodarstvo tam, kjer bauernbundske vsemogočnejši gospodarijo lopo sami med seboj, kakor pravi „Arbeiterwille“ po vsenemško-bauernbundske geslu: „Alle für wenigen und diese wenigen für sich selbst!“ In potem se ta gospoda še čudi, da je pri vseh volitvah letos tako sramotno pogorela in da ima sedaj Koroška socijal-demokratičnega deželne glavarja! Zato proč od te do kosti, gnile vsenemško-bauernbundske stranke!

Brnce. Preteklo nedeljo dne 31. julija 1921 je priredilo naše tamburaško in pevsko društvo „Dobrač“ na Brnci po dolgem odmoru sedmih let zopet dve igri: „Strahovi“ in „Kmet — Herod“. Kljub slabemu, deževnemu vremenu, ki je pretilo nekaj časa pred predstavo, je bila

udeležba sijajna. Vsi prostori so bili napolnjeni Burno ploskanje in smeh med igrama je bilo splošno priznanje vrlim igralcem in igralkam, ki so tako uspešno rešili svoje vloge. Med odmori nam je sviral domača amburica, naš pevski zbor pa je nam zapel mnogo lepih narodnih pesni. Igrali se ponavljata v nedeljo 14. avgusta 1921 pri Prangerju v Zmoticah; čas se naznani v posebnih vabilih. Vsak, ki se hoče razvedriti in nasmejati, naj prihiti na dan predstave!

K Čitajte in razširjajte Koroškega Slovence!

GOSPODARSKI VESTNIK

Postava o ureditvi prometa z žitom in mlekovskimi izdelki.

Narodna skupščina je sprejela postavo, ki pooblašča v to poklicano državna oblastva, da v svrhu preskrbe prebivalstva iz letošnje letine potom oddaje v tuzemstvu zagotovijo določene množine žita.

K oddaji žita se ne sme prisiliti kmetov, ki ne razpolagajo z večjimi množinami žita, kakor je to potrebno za lastno gospodarstvo. Razdelitev se izvrši z upoštevanjem možnosti oddaje po svobodnem preudarku.

Kraji, ki so bili prizadeti po toči in kjer so stroški za iztirjavanje primerno visoki, se žito ne bo zahtevalo tem potom.

Kmetovalci, katerim je bila naložena oddaja žita, morejo tekom 14 dni po dostavitvi oddajnega ukaza položiti proti temu ugovor (rekurz) in sicer na tisto oblast, ki je razdelitev odredila. Ta mora najdalje tekom 4 tednov in ko je pritegnila 2 zaupnika iz tiste občine, v kateri se nahaja reklamant, ugovor končno veljavno rešiti. Po zapadlem terminu in ako je bil ugovor zavrnjen, je predpisana množina žita oddati proti določeni odškodnini.

Dokler kdo ni oddal zahtevanega žita, mu je prenovedano prodajati žito ali iz tega dobljene mlevske izdelke.

Promet s semenskim žitom med kmetovalci je dovoljen in se dotične množine oddajale v kupeu vračunajo.

Kazenske določbe o zelo stroge in določajo denarne globe do 200.000 K in zaporno kazen do 6 mesecev.

Nekaj misli o živinoreji in mlekarstvu.

Pravijo sicer, da krava pri gobcu molze, vendar ta stavek ne velja vedno in za vsako kravo.

Napravil sem na našem gospodarstvu, ki goji 40 krav (lepe, čiste simodolke, pingavke in križance teh dveh pasem), zanimiv poskus, da vidim, kako izkoriščajo dano jim krmo.

K poskusu sem vzel 30 krav, ker se ostale zaradi visoke brejosti niso molzle. Dobivale so v početku prejšnjo normalno porcijo zelene krme in dajale v tej dobi po 150 litrov mleka dnevno. Nato sem dal vsaki kravi po 2 kg pšeničnih otrobov na dan in izvajal poskusno molžnjo skozi 10 dni, da sem mogel priti do razmeroma konstantnih rezultatov, ki so obstojali v sledečem:

Produkcija mleka dvignila se je samo pri 18 kravah, in sicer:

Krava vrste	dala več mleka za	v vrednosti	Dobiček	Izguba
1.	0-5 l	K 2-50	K —	K 4-50
2.	1 „	„ 5	„ —	„ 2
3.	1-5 „	„ 7-50	„ 0-50	„ —
4.	2 „	„ 10	„ 3	„ —
5.	2-5 „	„ 12-50	„ 5-50	„ —

5 krav torej nikaor ni plačalo podanih jim 2 kg otrobov v mleku, nego hrana je šla v mast, živali so se debelile, kar pa ni gospodarju po volji, ki drži svoje krave zaradi mleka. Te krave torej moramo prodajati mesarju, ker za vožnjo jih ne uporabljamo.

Gornje številke imajo velik pomen za gospodarja in podoben rezultat bi se našel morda v marsikakem hlevu, kjer se ne kontrolira molznost in porabljena krma.

Otrobe smo plačali po K 3,50 za 1 kg, vsaka krava je torej prejela v krepki krmi 7 kron. Mleko se prodaja tu po 5 K liter, plačale so torej krave s sledečim dobičkom, oziroma izgubo:

1. pri 10 kravah za	1/2 litra, ali	5 litrov skupno
2. „ 6 „	„ 1 „	6 „
3. „ 5 „	„ 1 1/2 „	7 1/2 „
4. „ 2 „	„ 2 „	4 „
5. „ 2 „	„ 2 1/2 „	5 „
25 krav za		27 litrov skupno.

Ker so dobivale vse krave porcije zelene krme, je izključeno, da bi iskali vzrok dviganju mleka v drugi krmi.

Gospodar mora znati udi računati, ne samo producirati; sploh bi se moralo pri ljudskih strokovnih predavanjih polagati veliko važnost na to, da se naši gospodarji navadijo malo računati, treba je v njih zbuditi zanimanje, katera in kako se mu izplača poedina vrsta v poljski produkciji in živinoreji. Čehi tudi v tej smeri pomagajo kmetu: njihov zavod za zemljedeljsko knjigovodstvo pošilja računске knjige z natančnim pojasnilom, da lahko vsak kmetovalec vpiše številke o gnojenju, obdelovanju i. dr., potem pošlje zavodu, ki izdela iz njegovih podatkov zaključek in ga vrne s pripombami gospodarju, da ima tudi sam točen pregled o rentabilnosti svojega gospodarjenja, v njem najde tudi smer, ki ga vodi do najboljšega uspeha.

Pa vrnimo se nazaj k našem poskusu!

Pri ceni mleka 5 K litru izide gornji rezultat. Drugače bi bilo seveda pri višji ceni mleka: Če bi mogel prodajati mleko po 7 K, izplačala bi že druga vrsta dane orobe, pri nižji ceni bi še mogoče niti tretja vrsta ne dala dobička.

Od česa torej odvisi množina mleka, ki ga nam daje krava? Naravne rase primitivnih krav, ki se ne odgajajo za mleko, dajo letno samo toliko mleka, kolikor ga potrebuje tele, da odraste. Visoka molznost našega blaga je posledica brižnega vzgojevanja, izbiranja, opremljevanja — delo orej človeškega uma. Ta oplemenitev, ki se kaže v večji molznosti (ali v zvišani meri masti v mleku) je dedična lastnost. Vendar ne smemo pojem dedična razumevati tako, da bi lastnost samaodsebe morala ostati in se pojavljati vedno, tudi brez naše pomoči. Nasprotno: kakor hitro se ne pazi na to, da se te lastnosti ohranijo, začnejo molznost padati od ene generacije do druge.

S tem torej, da si nabavimo v svoj hlev dobro molzno kravo, ni produkcija mleka zagotovljena za vedno, nego moramo jo brižno krmiti, čistiti, pripuščati jo k biku, ki izhaja tudi sam od prednikov generacije z dobrimi molznimi kravami, da si zagotovimo dober naraščaj.

Često opažamo, da dve molzni kravi iste pasme, v isti laktacijski dobi, ob isti krmi, dajajo različne količine mleka, čeprav stoje pod istimi okolnostmi. To je vpliv osebnosti ali individualnosti živali, ki je ravno pri produkciji (za mleko, za pitanje itd.) najvažnejši in najmočnejši.

Velika napaka v živinoreji se dela ravno v tem, da se vse preveč gleda na obliko goveda, na njegovo čistost pasme, ker oblika in čistost pasme nikakor ne odgovarja vedno produktivni vrednosti živali. Mnogo se je zagnjalo tudi pri nakupu plemenske živine v tujini. Prej opisani poskus me je prisilil k temu, da odprodamo 6—10 krav, ki na noben način ne zaslužijo imena molzne krave, čeprav so to za pogled krasne simodolke in pingavke.

Tudi v pasmi se mora vedno izbirati, selektionirati. Slabo treba odpraviti, dobro vzgajati in oplemenjevati, to je cilj dobre, smotrene živinoreje.

Po „Kmetovalcu“.

Kmetijstvo v Ameriki.

Tudi v Ameriki, kjer pripada 40% vsega prebivalstva kmetijstvu, se je začelo zadnje čase močno gibanje, ki stremi za tem, da pride kmetijski stan do svoje veljave.

To organizacijsko gibanje amerijskega kmeta je izšlo iz spoznanja, da se tudi v Novem svetu zahteva od kmeta vse, dočim se ga v

njegovih opravičenih zahtevah povsod pristriže in zapostavlja. Živež in delo, ki se od njega zahtevata, se ne plačujeta s polno protivrednostjo. Ker skušajo zlasti trgovci in banke kmetijski stan izžemati in se z njegovim delom okoriščati, so se začeli tudi amerijski kmetje organizirati, kajti sila rodi protisilo.

V parlamentu je od 436 poslancev okrog 100 kmetijskih zastopnikov, v senatu pa od 96 senatorjev 22 kmetov.

Amerijski kmetje hočejo, da se prepove uvoz kmetijskih pridelkov iz inozemstva. In oni so to tudi že dosegli, čeprav so bankirji kričali, da bo propadla Amerika. Dandanes obstoji zakon, da se na amerijskih trgih ne smeta prodajati inozemska žito in inozemska živina.

Amerijski kmetje so organizirali največjo zadrugo na svetu za prodajo hrane. To so storili zaradi tega, ker so jih banke in trgovci tako odirali, da z izkupičkom za svoje pridelke vzlic bogastvu zemlje niso mogli kriti svojih potreb in sicer vsled tega, ker so morali plačati prekupcem, bankam in trgovcem polovico izkupička za prodane, kakor tudi kupljene predmete.

Oni so proti Zvezi narodov, kakoršno je vstvaril versailski mir. Vsi narodi naj bodo sami svoji gospodarji. Ustanovi naj se društvo narodov, v katero bo lahko sprejet vsak, tudi še tako majhen narod kot enakopraven član; oni so torej proti gospodstvu velikih nadmali.

Kmetje so danes v Ameriki bolj organizirani kakor tovarniški delavci, čeprav je Amerika pretežno industrijska država. Posledica dobre organizacije je močno zastopstvo kmetijskega stanu v amerijskem parlamentu ter nasproten proces gibanja delavskega ljudstva. Dočim sili pri nas vse v tovarne in mesta, se preseljujejo ljudje v Ameriki iz mest na deželo.

Tudi rešitev našega propadajočega kmetijstva obstoja v tem, da se politično in gospodarsko trdno organizira.

Za smeh in kratek čas.

Priljakav plesalec vpraša visokoraslo damo na plesu: Ali je pri vas zgoraj tudi tako vroče kakor tu spodaj!

Mala Berta stricu, ki se je ravnokar vrnil s potovanja: Striček, ali sestri Liziki tudi nisi ničesar prinesel!

LIDOVA KNIHTISKARNA

SE PRIPOROČA ZA HITRO, OKUSNO IN CENO IZDELAVO VSAKOVRSNIH DRUŠTVENIH, TRGOVINSKIH IN DRUGIH TISKOVIN, VABIL, OKLICEV I. T. D.

WIEN V., MARGARETENPLATZ 7

Frančišek Čermák,

DUNAJ V.,
Mittersteig 23-15
priporoča svoj zavod za izdelovanje angličkih in dunajskih pian in pianin (klavirjev).
Tudi export!